

Tekst: Hendrik van Delft

Het project Miserere omvat 3 delen.

Het Trechterbeeld, '91

Bestaande uit; zeshoekige panelen, gevat in ovale mahoniehouten lijsten, elk 42 x 75 x 5 cm.

De map Miserere '91 - ('92)

Bevat, bladen, uitgevoerd in zeefdruk en gebaseerd op de originele panelen, in een oplage van zestig genummerde en gesigeneerde exemplaren. (papier 50 x 65 cm, Van Gelden koperdruk 270 grs.)

De uitgave Miserere '93

Waarin afbeeldingen van de originele panelen, geflankeerd door 'NEGEN FORMULES EN CONCLUSIES'

Foto's: René Plaschek

Biedermeier-mystiek van Bert Vredegoor

“IN HET DUISTER TUREN EN ZIEN WAT ER OPDOEMT”

Schokkende vernieuwing in de kunst?

Dat is er niet meer bij volgens Bert Vredegoor.

We zijn net zo kneuterig geworden als de Biedermeiers van weleer.

Ieder leeft op zijn eigen eilandje en roept daar, onder het genot van een goed glas wijn, ach-en-wee over een oorlog die ergens verderop schijnt te woeden.

Geen wonder dat de spotlust opgang maakt in de actuele kunst.

Men diept ouwe spullen op en maakt daar iets nieuws van.

Heel esthetisch, heel doordacht.

En vaak met een vette knipoog naar de kitsch zodat er ook iets te lachen valt.

Vredegoor weet zich verwant maar ironie is hem te gemakkelijk.

Hij verlangt een mystieke uitstraling van het beeld.

Bert Vredegoor woont in Arnhem. Een stad met groene lanen en stoplichten die ongemeen lang op rood staan, terwijl de trolleybus die met zijn voelspriet in contact staat met een hoger energienet, geluidloos voorbij zoeft.

Elke kunstenaar kiest de plek die bij hem past.

Vredegoor zou dol worden in trendy Amsterdam. O, hij volgt de gang van zaken in de kunst, maar liever gaat hij de trap op, naar het atelier, om daar in alle stilte verder te reizen in het eigen hoofd. Arnhem is zijn schuilplaats. Daar staat de pot met goudverf waar hij uit put. En niemand die er wat van zegt.

Vredegoor is katholiek opgevoed, daar komt hij nu wel voor uit. Tien jaar geleden beslist niet, hoewel hij de paus als goochelaar afschilderde en Christus als koning flauwekul. Hij deed dat in alle grimmigheid, om de gehate kerkelijke poespas te ontmaskeren, maar ondertussen was wél het carnaval op Vredegoors doeken.

Want achter een bont en sappig masker van verf mag je doen wat je wilt. Pas toen hij de pot met goudverf ontdekte gebeurde er echt iets ongehoords. Het goud stroomde over

zijn doeken en stelde in sacrale vormen. Argwanend sloeg Vredegoor die lang verfoeide symbolen gade.

Waren het werkelijk 'Trechters van Genade' zoals Maarten Beks schreef? Of toch 'Emblemata Suspecta', hoogst verdachte zinnebeelden?

Strijkijzer

Achteraf bestempelt Vredegoor zijn vroege werk als oppervlakkig, hij schaamt zich zelfs een beetje, maar exact diezelfde leut ziet hij nog volop om zich heen. Zet twaalf glimmende strijkbouten op een strijkplank, zoals Tempi & Wolf doen, en plak daar afbeeldingen van de twaalf discipelen op. Reuze geinig die mengeling van heilig en profaan, hoe slim die vormverwantschap met het gotisch kerkraam en de bisschoppelijke mijter, hoe demonstratief die werkeloze elektriciteits snoeren.

Maar doet het meer dan de lachlust opwekken?

Jaren en jaren trachtte Nederland 'Mondriaans erfgenen' te slijten aan het buitenland, maar deze calvinistische puristen werden daar slecht begrepen. Rob Scholte, de schaamteloze parodist, oogstte tot ieders

verbazing wel succes. Nu lijkt het roer radicaal omgegooid. Het was notabene een Duitser, Klaus Honnef, die de veranderde tijdgeest als eerste uitgebreid signaleerde met de tentoonstelling *Schrag/Tegendraads*. Onlangs werd New York onder vuur genomen met *Netherart - A Dutch Response to the Nineties*. Op de omslag van de catalogus behorend bij de expositie *Netherart* staat een 'Delfts Blauwe tegel' van Hugo Kaagman met klompen en skyscrapers, Rembrandt en The Statue of Liberty, in het midden steekt een simpel bootje de oceaan over. Waarom zou ons nu niet lukken wat onze voorouders al gelukte?

In de Here

Vredegoor waardeert Kaagmans werk. Beide stellen hun beelden zorgvuldig samen. Met een gepolijste techniek worden zaken van weleer omgezet in een nieuw beeld. Vredegoor deinst evenmin terug voor een flinke dosis kitsch. Van ironie wenst hij zich echter verre te houden. Is dat mogelijk?

Laten we een recent schilderij bekijken, omlijst met hemelsblauw fluweel, gekapitonneerd en wel, alsof je

genood wordt op de biechtstoel plaats te nemen. Hoerig noemt Vredegoor het effect terwijl hij de stof met de vingertoppen streelt. Het doek zelf is zo intens zwart dat een klein eskader bovenaardse objecten met moeite opdoemt uit de achtergrond. Duidelijk echter staat daaronder 'Mater Amabilis' te lezen, allerbeminnelijkste moeder, een roepnaam van Maria. Grinnekend vertelt Vredegoor dat zijn ouders laatst langskwamen. "Ze waren heel bezorgd toen ze dit allemaal zagen, ging het wel goed met me? Of was ik soms in de Here gevaren?"

"Nou integendeel," zegt hij met nadruk. "Ik maak nu onverhuld gebruik van religieuze symboliek omdat ik er meer begrip voor heb gekregen. Ik verzet me niet, verlies me er ook niet in, dus hoef ik er niet meer tegenaan te schoppen. Het gaat om de oeroude behoefte aan mystiek, de drang om het onbekende, het duistere, het niet-zichtbare toch te ervaren. Daar geef ik een vorm aan op een nieuwe manier. Bij mij zul je nooit een Jezus-figuur aantreffen, het verhaal daarachter interesseert me geen bal. Ik schilder wel een schaal die tegelijk aan een trechter, een gong en een wierookvat doet denken. Ik zie dat als een

mooi, vreemd object dat rust en stilte verschaft. Je kunt er heel lang peinzend naar kijken. Maar het verklaart niks, ik doe absoluut geen uitspraak over de zin van het leven. Die is er gewoon niet, punt."

Gouden eiland

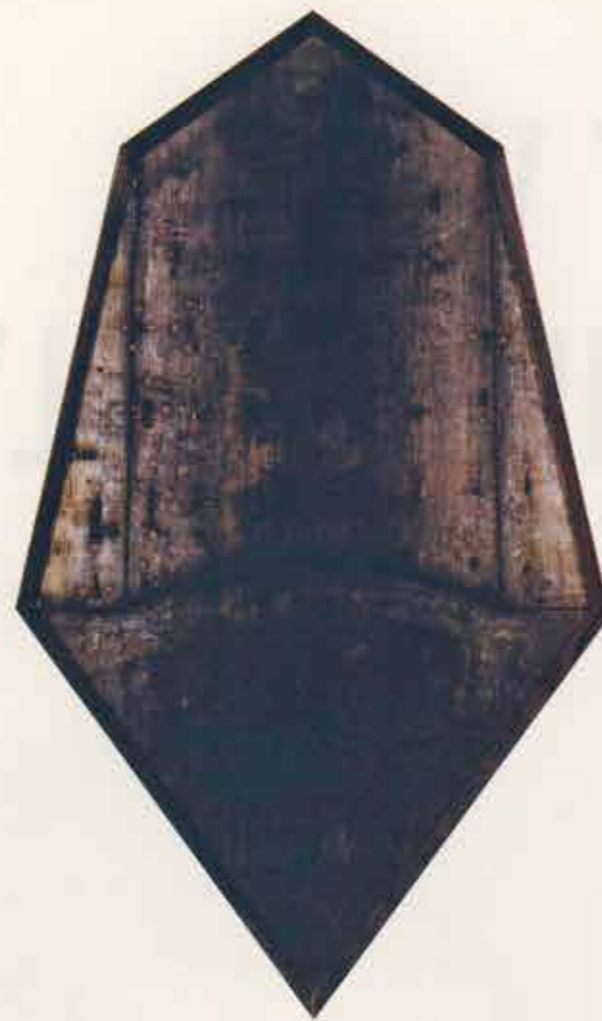
Het klinkt bar tegenstrijdig: wél een object maken vol verborgen betekenis, maar ondertussen het bestaan als een zinloze affaire bestempelen. Toch legt Vredegoor de vinger op de zere plek. Hunkeren we niet stiekem naar een beetje diepgang? Is de belangstelling voor 'spirituele' niet-westerse kunst soms niet enorm? Helaas is god doodverklaard, niks aan te doen. Nabokov betitelde het leven als een flits tussen twee duisternissen. Met dat vernauwde perspectief valt eigenlijk niet te leven. Een schilder kan nog hopen via zijn werk te overleven, de burger niet. Komt daar die bezeten wens naar kinderen vandaan? Om desnoods via de reageerbuis voort te leven? Hoewel het de existentiële twijfel kan verzachten, is een kind geen afdoend medicijn. "Ik ben van 1956," constateert Vredegoor nuchter. "Je merkt dat je perspectief verschuift, dat het leven zich herhaalt in kinderen,

dat 't niet eindeloos duurt, dus moet je er nu iets moois van maken."

Hij wijst op een cruciaal doek. In het midden drijft een gouden eilandje. Daar zit een meisje op een schommel, er staat een boompje naast, aan de rand nog een hekje. De sfeer is kwetsbaar en precieus, eenzaam maar niet desolaat. Vredegoor: "Toen ik op de televisie iets over de Biedermeier-tijd zag, werd ik getroffen door dat teruggetrokken leven in een sfeer van 'relatieve veiligheid'. Geen oorlog, goeie gesprekken met vrienden, glas wijn erbij, dat zie ik nu ook om me heen. Ik ben toen op zoek gegaan naar een beeld van kinderlijke onschuld. Dat schommelende meisje vond ik in een boek met oude kinderspelen. En daar heb ik mijn eiland omheen geschapen."

Miserere

Maar voor de ontdekking van de onschuld was er de loutering. Het project 'Miserere' begon bij een fotoboek over pelgrimages. Marrie Bot's bijna shockerende beelden van dolende zielen brachten Vredegoor ertoe een persoonlijke boetedoet te maken langs de symbolen uit zijn jeugd: de

schalen, de tranen, de duistere nis, het knielen. Negen panelen ontstonden er, in trechtervorm gerangschikt aan de muur, daarna een serie zeefdrukken in luxe cassette, tenslotte een boekje zo mooi als een missaaltje en het was een ex-calvinist die bij elke afbeelding een 'formule' schreef.

Sindsdien is hij thuis in zijn werk. Bij De Slegte valt zijn oog zowaar op plaatwerken over Sevres-porselein. Vazen, zo verfraaid en gesculptureerd dat het monumenten worden zodra Vredegoor ze in zijn duistere doeken plakt. Zijn vazen dampen in het holst van de nacht. Of gloeien geheimzinnig op. 'Holy vase & scenes from its life' is net een ikoon, alleen straalt daar géén apostel, omringd door leerzame episodes uit zijn leven, maar een vaas voorzien van een idyllisch jachttafereeltje. Dat paradoxale effect vat Vredegoor samen in de term 'new traditional image'.

Maakt Vredegoor particuliere altaarstukken voor verwante Biedermeiers? Dat is goed mogelijk. Kunst heeft altijd een waas van magie gehad en is een mooi substituuft voor religie, want het schrijft niets voor. Vredegoor verafschuwt welke leer dan ook. De zeven stadia die men doorlopen moet, en dat in de juiste houding, hij

houdt na drie regels op met lezen. Hij betreurt de versplintering in de moderne kunst ook niet, noemt het wel zo aardig dat iedereen zijn eigen gang gaat. Dat het gezamenlijk élan, op zoek naar radicale vernieuwing, is verdwenen, heeft zulk fanatisme ook niet veel kwaads in de wereld gebracht? Het oproer, de meute op de barricade, heeft hij altijd gemeden als de pest en ach, wie gelooft er nu nog in protest? Wie weet is een schilderij wel zo effectief...

Dat de hedendaagse Biedermeier-kunstenaar oude zaken in nieuwe samenstellingen uitstalt, met een geur van kitsch en ironie, is kortom niet zo verwonderlijk. Alleen, die vette knipoog van 'kijk eens hoe dwaas wij zijn' leidt nergens heen. Dus Mickey Mouse als sacrale figuur is wat Vredegoor betreft taboe. Maar het ergst zijn toch de mierezoete bidprentjes van weleer. Op kitsch zonder een greintje ironie heeft de katholieke kerk het patent.

In die wetenschap gaat Vredegoor de trap op, naar zijn atelier, om het mysterie in verf gestalte te geven. *Vraag:* waarom overheerst het zwart in je recente werk? *Antwoord:* "De kleur komt wel terug, nu heb ik het duister nodig. Om in te turen en te zien wat er opdoemt." ●

(Nog geen titel) 170 x 65 cm Detail gemengde techniek op linnen.

Om te lezen:

Schräg/Tegendraads, parodie, humor en spot in hedendaagse Nederlandse kunst. SDU-uitgeverij, Den Haag, 1991.

Netherart, A Dutch Response to the Nineties. Enterprise & Art Foundation, Amsterdam, 1993

Trechters van Genade (1987) en Miserere (1993) zijn eigen uitgaves Bert Vredegoor, Arnhem.

Exposities:

Miserere, bij Galerie De Verbeelding. Oude Haven 102, Nijmegen. tel. 080 - 223601. Van 10 nov. t/m 5 dec. Open; wo t/m zo 11 - 17 uur.

Schilderijen '92 - '93, bij Galerie Nanky de Vreeze. Keizersgracht 22, Amsterdam. tel. 020 - 6273808. Open di t/m za 11-17.30 uur. 1ste zondag van de maand 12 - 17.30 uur.